

ድፋዕ ፀብብትን ቆዘምትን ከፈርስ አለዎ።

/ ሱባ----ካብ መቐለ/ 07-29-17

ከቡራትን ከቡራንን አንብብቲ እዚ ፅሑፍ ከባቢያዊን ፀብብን አተሓሳስባን ተግባርን ውጉዝ ከመክርዮስ እዩ ጥብ እትብል ረብሓ የብሉን ዝብል ጫፍን ጨለላቃን ዝረግፅ ኣይኮነን። ከባቢያውን ልምዳታውን ውዳብ እወንታዊ ረብሓ እውን አለዎ። ንኣብነት ሓደ ወገን ንዝነብረሉ ከባቢ ንኻልኣት ዝነድእ ተግባር እንተይፈፀመ ክጠቅም ዝስርሐ ስራሕቲ እወንታዊ ተባሂሉ ይውሰድ። ንዝነብረሉን ዝመፀሉን ከባቢ ብምሕሳብን ብምትግባርን ኣብ ልዕሊ ካልኣት ኣድልዎን በደልን እንትፍፁም ድማ ኣሉታዊ መልክዕ ከባቢያውን ፀብብን አተሓሳስባ ጎሊሁ ይወፅእ። እም እዚ ፅሑፍ እዚ ኣብ'ቲ ኣሉታዊ መልክዕ ከባቢያውን ፀብብን አተሓሳስባ ዘተኮረ ምጂኑ ግንዛብ ይተሓዝ።

ካብ 1980 ዓ.ም ክሳብ 1983 ዓ.ም ደርግ ውሽጡ ቦኸቢኹ ከወድቕ ፈልዓው ፈልዓው እንትብል ዝተኸተሎ ነዊሕ ዘይጓዳዝ ስልቲ ነይሩ። እቲ ስልቲ ሓዱሽ ኣይነበረን ቅድሚኡ ዝነበሩ ብፍላይ ንኸልቲኦም ኣህዛብ ተዛረብቲ ቋንቋ ትግርኛ (ትግራይን ኤርትራን) ፅቡቕ ዘይሓሰቡ ፖለቲከኛታት ሽዋ ዝተግበርዎን፣ብውሱን መልክዑ ኮይኑሎም ዕድመ ስልጣኖም ዝናውሕሉ ሰይጣናዊ ስልቲ እዩ። እቲ ስልቲ ተዛረብቲ ቋንቋ ትግርኛ ኣተፋኒንካ ንሰንሳዮም ብምብላዕን ብምድኻምን ዓንዲ ሃገረ ኢትዮጵያ ምጂኖም ተሪፉ፣ ኣብ ከባቢያዊ ሕኹትኩት ክፅመዱ ዝዓለመ ነበረ። ደርግ ህዝብታት ተዛረብቲ ቋንቋ ትግርኛ ንሰንሳዮም ምብልላዕ ጥራሕ ኣይኮነን ዋሕሊልሉ፣ ነቶም መስመራት ናፅነትን ሓርነትን ዓሊሞም እናተቐለሱ፣ ኣብ ምድምሳስ ፋሽሽት ደርግ ግን ሓቢሮም ዝሰርሑ ዝነበሩ ተጋደልቲ ህወሓትን ህዝባዊ ግንባርን ነቲ ባሕርም ዝኾነ ህዝቦም (ህዝብታት ትግራይን ኤርትራን) ዘቀራሕንን ዘኮራኹሕን ኣካይዳ እውን ብውሽጣ ውሽጢ ይሰርሑሉ ነይሩ።

ሕዚ እንትዝከር ይገርመን ይድፁን። ልቢ ኣዕቢኻ መላሊስካ 'እቶም መተዓብይትን መሓዙትን እንታይ እባ እዮም ዝገብሩ ነይሮም?' እንትሓትት መልሲ የለን። ቆልዑን ተምሃሮን ኣብ ኣስመራ ጋንታታት ኩዕሶ እግሪ መንደር ነይረንኦም። እተን ጋንታታት ኣብ ኣስመራ ብዝቐመጡ ትግራይትን ደቂ ኣስመራ መተዓብይትን ዝተጣየሻ እዮን። ድሕሪ ግጥም ብፀርፊ ምትሕርራቕን ምንሸሻውን ዘይተርፍ እዩ። እቲ ምትሕርራቕን ምንሸሻውን ግን ነቲ ሸውኡ ዝነበረ ዕድመ ዘይምጥንን ብመርዚ ከባቢያውነትን ፀብብነትን ዝተለወሰ ነይሩ።

እቶም ደቂ ኣስመራ

'ዓጋመ ዕግም በሉ

ማይ ሰቲኹም ጋሕ በሉ'

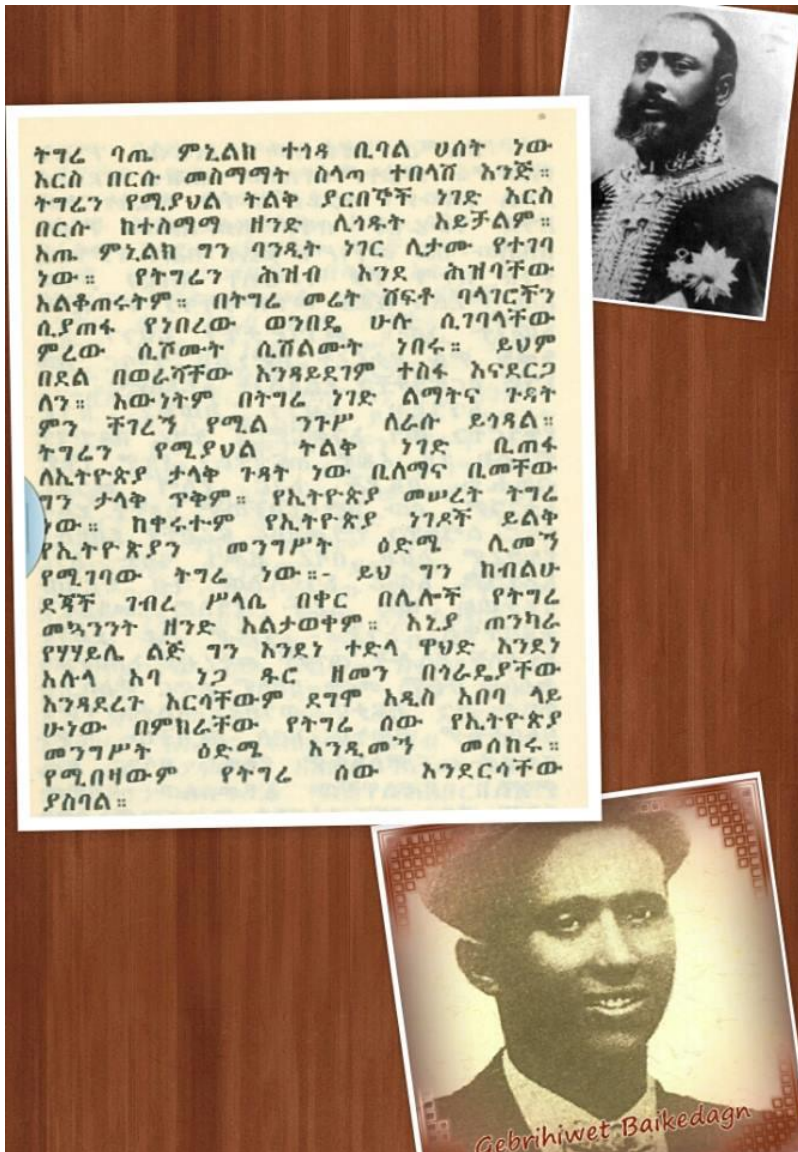
ይብሉ።

ደቂ ትግራይ ድማ

‘አቱም ሓንሻራት...ዓያሹ’

ኢሎም ይምልሱ። እዚ ኣብ ንፁህ ሓንጎል ህፃውንቲ ዝተዘርአ ህዝቢ ንህዝቢ ብኸባቢ እናፈላለኻ ንሰሳትካ ናይ ምርጻን መርዚ፣ሽዑኡ ናብቶም ልቢ ዝሰርዑ ዓቢይቲ መናእሰይን ወለዲ እውን ሰጊሩ ደርግ ሽዑኡ ኣብ ክሊ ምምሕዳር ኤርትራ ትግራዎትን ኤርትራውያንን ጥራሕ ዝሓቆፋ “አሉላ፣ካሌብ፣ዮውሃንስ” ዝበሃላ ናይ ጥፍኣት ክፍለ ሰራዊታት ስርናይ ኣጣይሹ ህዝብታት ትግራይን ኤርትራን ኣባሊዑ ካብ ተቓለስቲ ህወሓትን ህዝባዊ ግንባርን ዝበፅሖ ዝነበረ በትሪ ከዝሕልን፣ቃልሲ ንድሕሪት ክመልስን ኣበርቲዑ ሰሪሑ። ኣብ’ቲ ስቪል ትግራዊ ድማ ቲጂ (ትግራይ ግሩፕ) ዝበሃል መራሕቲ እቲ ጉጅለ ብላዕለዎት ሰበ-ስልጣን ልእኹዎ ዝወሃቦም፣ ካራናን ካልኦት ነታጉታትን ተዓጢቆም ንፁህ ህዝቢ ዘጋፍዑ ኣዋፊሩ ህዝብታት ትግራይን ኤርትራን ከቀራሕን ዘይፈንቀሎ እምኒ ኣይነበረን። እንተኾነ ደርግ ዝሓዘ ዕላማ ንፅባሕን ድሕሪ ፅባሕን ድሕሪኡን ኣርሒቆ ኣይነበረን እሞ እቶም ዝተገለፁን ካልኦት ክፍኣታትን ብሕቡእን ብቐሎፅን ዘርጊሑ እውን እንተኾነ ኣይቀንዖን ኣይቀነዖን ግንቦት 1983 ዓ.ም ካብ መንበሩን ተፀራሪጉ ስልጣኑ ንህዝባውያን ሓይልታትን ዝወከልዎ ህዝብን ከረከብ ግድን ኮነ። ስግር መረብ ናፃ ኾይኑ፣ ዓባይ ሃገረ ኢትዮጵያ እውን ካብ ፋሽሽታዊ ኣገዛዝኣ ሓራ ወፅያ።

እዚ ብትምክሕተኛታት ተቓሚሙ ትግራዎት ብኸባቢያዊን ፀቢብን ኣተሓሳስባ ሓድነቶም ኣላሕሊሑም ንሰንሳቶም ክባልዑን ክዳኸሙን ኣደዳ ሰይ ሰይ ክኾኑን ዝዳሎ መርዚ ጥንቲ ዝፀንሐ፣ ንሕና እውን ልቢ ኣውሒድና ዝተግበርናዮን ዝኸሰርናሉን ምዃንና ዓብዪ ምሁር ቁጠባን ፀሓፊ ታሪኽን ነጋድራስ ገ/ሂወት ባይኮዳኝ ዝሓደጉልና ሓደ መርትዖ እዩ።

ትግረ ገጠ ምኒልክ ተገዳ ቢባል ሀሰት ነው እርስ በርስ መስማማት ስላጣ ተበላሽ አንጅ። ትግረን የሚያህል ትልቅ ያርበኞች ነገድ እርስ በርስ ከተስማማ ዘንድ ለገዳት እይቻልም። እጤ ምኒልክ ገን ገንዲት ነገር ሊታሙ የተገባ ነው። የትግረን ሕዝብ አንድ ሕዝባቸው አልቆጠሩትም። በትግረ መረት ሸፍቶ ገላገርኙን ሲያጠፋ የነበረው ወንበዴ ሁሉ ሲገባላቸው ምረው ሲሾሙት ሲሸልሙት ነበሩ። ይህም በደል በወራሻቸው እንዳይደገም ተስፋ እናደርጋለን። እውነትም በትግረ ነገድ ለማትና ጉዳት ምን ችግረኝ የሚል ገጉም ለራሱ ይገዳል። ትግረን የሚያህል ትልቅ ነገድ ቢጠፋ ለኢትዮጵያ ታላቅ ጉዳት ነው ቢለማና ቢመቸው ገን ታላቅ ጥቅም። የኢትዮጵያ መሠረት ትግረ ነው። በቀሩትም የኢትዮጵያ ነገዶች ይልቅ የኢትዮጵያን መንግሥት ዕድሜ ሊመኝ የሚገባው ትግረ ነው።- ይህ ገን ከብልሁ ደጃች ገብረ ሥላሴ በቀር በሌሎች የትግረ መኳንንት ዘንድ አልታወቀም። እኒያ ጠንካራ የሃሃይሌ ልጅ ገን አንደኑ ተደላ ሞህድ አንደኑ ለሌላ አባ ነጋ ዱር ዘመን በነራዲያቸው እንዳደረጉ አርባቸውም ደገም አዲስ አበባ ላይ ሁነው በምክራቸው የትግረ ሰው የኢትዮጵያ መንግሥት ዕድሜ አንዲመኝ መሰከሩ። የሚበዛውም የትግረ ሰው አንደርባቸው ያስባል።

ትግራዎች አብ ውሸጥና ብእንፈጥሮ ከባቢያዊን ፀቢብን አተሓሳስባን ቛዛመና ኢጋግዩዎም ብስምዲት ዝሰኸሩ ኣሕዋት ብዝወሰድዎ ስጉምትን ዕውት ካልኣይ ወያነ ተፈቲኑን ዋጋ ከፊሉን ምዕዋቱ ሰነዳትን ኣፋዊ ታሪኽን ገድሊ ህወሓት የረድኡ። ይኹን እምበር ከባቢያዊን ፀቢብን አተሓሳስባ ዓንቂ እቲ ዝካየድ ዝነበረ ቃልሲ ምዃኑ ተአሚኑሉ ብዝተኻየደ ተኸታታሊ ፖለቲካዊ ስራሕ ሓደጋ ናብ ዘይኾነሉ ብርኪ ምብፅሖ እውን ነባራት ተቓለስቲ ይምስክሩ።

አብ ከባቢታት 1994 ዓ.ም በብኸባቢኡ ዝተሰየማ ማሕበራት ልምዓት ይጣየሻ ነበራ። ነዚ ምክንያት ብምግባር አብ ፊደዮ “እዘን ብስም ዝተፈለለዩ ከባቢታት ትግራይ ዝጣየሻ ዘለዋ ማሕበራት ልምዓትና ዘቀላጥፋ ድየን? ከባቢያውን ፀቢብን አተሓሳስባ ዘንሳእርራ? ንህዝባዊት ማሕበርና ልምዓት ትግራይ ዘዳኸማ ድየን? ንሳ ዘይመልአቶ ክፍተት ዝዓብሳ?” አብ ዝብሉን ተዛመድቲ ኣርእስተ ጉዳያትን ንተኸታተልቲ ሳምንታት ርሱን ዝኾነ ዘተ ብሰማዕቲ ተኻይዱ። አብ'ቲ ዘተ ብአመዛኒ ዝለዓል ዝነበረ ከባቢያዊ አተሓሳስባ ብምኹስኳስ ጉዕዞ ህዝባዊት ማሕበርና ማሕበር ልምዓት ትግራይ ከዕንቅፋ እየን ዝብል ነይሩ።

እዘን ከባቢያዊ ማሕበራት ካብ ውሽጢ ዓዲ ሓሊፊን ኣብ መላእ ዓለም ዘለኹም ኣሕዋትና እውን ኣብ ዘዘለኹምዎ ኣጣይሽኩምዎን ኣለኹም፤ ድሕሪ 15 ዓመታት እንትምዘና ከሲብናለን? ዶ ከሲርናለን? ኣብ ዘዘለናዮ ኮይንና ንዘተየሉ።

‘ንዘረባ ዘረባ የምፅእ ንሓመድከ ድጉሪ የውፅእ’ ይብሉ ወለድና ብ1997 ዓ.ም ብስም ሕጋዊ ፖለቲካዊ ውድባት ዝተኣኻኸቡ ብኣተሓሳስባ ዝተሰዓሩን ዝወደቁን ስርዓታት ዝተመልኡ ትምክሖተኛታትን ፀብብትን ኣብ ኣደባባይ ተጠሊዖም “ ትግሬ ወደ መቀሌ፣እቃ ወደ ቀበሌ” ብምባል ኣብ ሞንጎ ኣሓት ህዝብታት እዛ ሃገር ዝነዘሕዎ መርዚ ሕልናና ዘቐሰለን ከምኡ ክንበሃል ዘይግበእናን ንሓድነት እዛ ሃገር ብዝኸነ ይኹን ዋጋ ዘይልካፅ ኩለመዳያዊ መስዋእቲ ዝኸፈልና ምስ ምዃንና ንውሽጢ ዝነባዕናሉን ወቕቲ ፈገገምና ፈገገምና ኣይንርሰዎን። ኣብ ውፅኢቱ እቶም ክሳብ ዓንቀርም ብፅልኢት ፖለቲካ ዝተመልኡ ሓይልታት ንዓና ዝሓሰልዎ ኻራ መሕረዲቶም ኮይና ተበታቲኖም። ንሕና ድማ ፊተና ዝስሕለና ኢና እም ሓድነትና ልዕሊ ዓረ ጠንኪሩ መስሰ በልና።

2003 ዓ.ም መበል 20 ዓመት በዓል ዓወት 20 ግንቦት ብብርኪ ትግራይ ንምኽባር ኮሚቴ ተጣይኹ። (ናይዚ ፅሑፍ ኣሰናዳኢ ናይቲ ክልላዊ ኮሚቴ ኣባል ነይረ) ካብ ስራሕቲ እቲ ኮሚቴ ሓዲኡ ነቲ መድረኽ ዝጥምት ተዋስኦ ምቕራብ እዩ። ብዚ መሰረት ኣብ ከባቢያዊን ፀብብትን ኣተሓሳስባን ሓደግኡን ዘመልከተ ሓፂር ተዋስኦ ተገሒፉ። እቲ ሓፂር ተዋስኦ ክልተ ተዋሳእቲ ተለማሚድና ንምርኢት ድልው ገይሮምዎ። እቲ በዓል ዝካየዱሉ ኣዳራሽ ሓወልቲ ሰማእታት መቐለ እዩ። ዕዳማት ኣባላት ማእኸላዊ ኮሚቴ ህወሓት ሓዊሱ፣ ላዕለዎትን ታሕተዎትን ኣመራርሓ፣ ነበርቲ ካብ ኣብያተ ትምህርቲ መቐለ ዝተወፃፁ ሓፂር ተምሃሮ ንምዕሩግ ኣዳራሽ ሓወልቲ ሰማእታት መልእም። ነቲ በዓል ዝተዳለው ትሕዝቶታት ብቐደም ሰዓቢም ምስቀረቡ ሓፂር ቀሪቡ ተዋሳእቲ ምውሳእ ጀሚሮም። እቲ ተዋስኦ ብኸልተ ገፀ-ባህሪያት ዝዕየ እዩ። ሓዲኡ ገፀ-ባህሪ ብስርሑ ዕውት፣ካልአዎይ ድማ ንኹሎም ውድቀታቱ “ወዲ ዓድዎ ስለዘይኮንኩ” ኢሉ ዘመኸኒ ቆዛሚ ገፀባህሪ ። ስለዚ እውን እቲ ቆዛሚ ገፀባህሪ “ወዲ ዓድዎ ስለዘይኮንኩ ከምዚ ኾይነ” ዝብል ቃለ ተዋስኦ እንትዛረብ ኣብቲ ኣዳራሽ ዝነበሩ ዕዳማት ተምሃሮ ‘ወዲ ዓድዎ ጥራሕ እዩ ዝጥቀም ዘሎ ካልኣትና ተጓኒና’ ንዝብል ሓሳብ ናይቲ ቆዛሚ ገፀ-ባህሪ ደጊፎም ብጣቕዒትን ጫው ጫውን ኣዳራሽ ናብ ዕዳጋ ሰኒይ ቐየርዎ። ነቶም ገፀ-ባህሪያት ተላቢሶም ዝፃወቱ ዝነበሩ ተዋሳእቲ ተደናጊዖም። ‘እንታይ ዲና ንስርሕ ዘለና’ ካብ ዝብል ድንጋፀን ፍርሕን ብረሃፅ ተሓፂቦም ክሳብ ምዝራብ ዝኣብዮም መልሓሱ ተለኺቱ። ከምዘይውዳእ የለን እቲ ሓፂር ድራማ ተዛዚመ። ኣብ ምዝገም እቲ ብስምዒት ከባብያውነትን ፀብብትን ዝጫድር ገፀ-ባህሪ፣እቲ ጠንካራን ንውድቀቱን ዕቤቱን ቅድሚ ናብ ካልኣት ኣፃብዕቱ ናብ ባዕሉ ምምልኻት ዘቐድም ገፀ-ባህሪ ‘ስራሕ ረኺበልካ’ ይብሎ እም፣ቆዛሚ ገፀ-ባህሪ ብታሕጓስ ‘ ኣነኮ ወዲ እገለ ዓዲ ወዲ እገለ ስለዘይኮንኩ እየ ተበዲለ እናበልኩ ዘስተማስል ስራሕ ዝሰኣንኩየ’ ኢሉ ተነሲሁ ሓፂር ተዋስኦ ይዛዘም። በቲ መዛዘሚ ብኣመዛኒ ኣብቲ ኣዳራሽ ዝነበረ ዕዳም በዓል ዓወት 20 ግንቦት ብታሕጓስ ረዚን ሞራል ለገሰ። እንተኾነ እቶም ዕዳማት ተምሃሮ ብዘንፀባረቐዎ ከባብያውን ፀብብትን ኣተሓሳስባ ኣብቲ ብስም ሰማእታት ዝተሰየመ ክቡር ኣዳራሽ ዝተረኸቡ ኣመራርሓ ማእኸላይ ኮሚቴ ህወሓትን ላዕለዎትን ታሕተዎትን ኣመራርሓ መንግስትን ዘተሓሳስበ ተርእዮ ነይሩ። ዕዳም ተገሪሙን ደንጊፁን። ‘እዚ ብሓደገኛን ፀረ-ሓድነትናን ዝኾነ ከባብያውን ፀብብትን ኣተሓሳስባ ዝተኣዘኸ ዘይነዓቕ ቁፅሪ ዘለዎ ተተካኢ መን እዩ ከምኡ ክኸውን ቀሪፅዎ? ወለዲ? ሚድያ? ሓለፍቲ ውድብን መንግስትን?’ ዝብሉ ሕቶታት ከለዓል ዘገደደ ተርእዮ ነበረ።

ካሊ እ ተደጋጊሙ ዝንግረቻ መግለጻ ከባብያውን ፀቢብነትን ኣተሓሳስባ ኣብ ዝተፈላለዩ ወራዳታት ገጠርን ከተማታትን ትግራይ ዝረአ ‘ብወዲ ዓድና ወዲ ገረብና ዘይንመሓደር’ ዝብል ቅንዕና ዘየንቅሎ ኣብ ፎቓዶ እንዳ ውራያት፣እንዳ መሸታን ከውጋዕ ዝውዕል፣ሓሓሊፉ ድማ ኣብ ስሩዕ ኣኼባታት መንግስቲ ብቐሎዕ ዝንግረቻ ዘረባ እዩ። ‘ብወዲ ዓድና ወዲ ገረብና ዘይንመሓደር’ ማለትስ እንታይ ማለት እዩ? እታ ሓንትን ኩርዕትን ትግራይ ተዛረብቲ ቋንቋ ትግርኛ፣ሳሆን ኩናማን ዝነብሩላ ዓድስ ካሊእ ገረብን ዶብን ተሳጊሩ መን ሓዲሽ ኣማሓዳሪ መፅዋዕ እዩ ‘ ብወዲ ዓድናን ወዲ ገረብናን ንመሓደር’ ዝበሃል?። ‘ይገረምና ኣሎ’ በለ ደርፊ። ትግራይ ትግራይ እያ ካብ ምዕራብ ይምፃእ ምብራቕ፣ ካብ ደቡብ ይኹን ሰሜን ዝመፀ ትግራዊይ ዘመሓድራ። እቲ ከዘራርበናን ከካተዐናን ከሐመናን፣ ንሕማምና ፈውሲ ክንእልሸሎ ላሕ ክንብለሎ ዝግባእ ኣብ ብቐዓት እቲ ኣብ ኣመራርሓ ዝተቐመጠ ሰብ እዩ። መመዘኒና ብቐዓት ዳኣ ክኸውን ኣለዎ እምበር ወዲ ኣየናይ ዘባ ወዲ ኣየናይ ወረዳ ዝብል ብመርዚ ከባቢያውነትን ፀቢብነትን ዝተለወሰ ዘረባስ ናበይ እዩ ክወስደና? ኣየኒኡ ዓቕብ እዩ ከውፀኣና? ኣየኒኡ ፀበባ እዩ ኹ ክጋለህልና? እዚ ሕመቕናን ሕማምናን እዩ ፈወስቱ ድማ ባዕልና። ድማ እኮ እቶም ከምዚ ዝኣመሰለ ዘረባ ዝዛረቡ ኣፍሪይቲ፣ ሃነፅቲ ህዝብን ዓድን እንተዘኹኹ ብምኽንያታውነት ምትእምማን ምተኸኣለ። እቶም ከምዚ ዝኣመሰለ ኣብ ሓድነትና ነቓዕ ዝፈጥር ዘረባ ከጋውሑን ከዝርግሑን ዝህውትቱ ውዕቀሰባት ስራሕ ዝፈትሑ፣ ካብ ንዝተሰርሑ ፅቡቕ ንኸንዲ ፃፀ ዝኹነት ጌጋ ክንዲ ሓርማዝ ዘጋኑ፣ ኣብ መንግስታዊ ሓላፍነት ምስ ዘለው ርክብ ፈጠሮም ካብ ኣግባብ ሕጊ ወፃኢ ዝሃፍተሙ ብድቃስ ዝኸልእ ተግባሮም ኣልኮል ቆሪም መሲሖም ዝድረሩ፣ ኣብ ገዝእም ኮነ ከባቢእም ብመርኣያ ዘይፀርሑ ድኹማን እዮም። እኒ መን ምኽኛም ድማ ብህዝብን ኣመራርሓን ይፍለጡ። ድኹማን ኮይኖም ከብቅዑ ግን ጠቢቕካ መርማርካዮ ፍረ ብዘይርከቦ መርዛም ዘረባእም ተመሪዙ ዝስዕም የዋህ ቁፅሩ ዉሑድ ኣይኮነን። እሞ እዞም ፀረ ሓድነትና ዝኹኹ ግዕዳያት ኣብ ምዕራይ ዝግባእ ፖለቲካዊ ስራሕ ይሰራሕ።

ናብ’ቲ ኣብ ዝሓለፉ ኣዋርሕ ካብ ግንቦት ክሳብ መፈለምታ ሰሙን ሓምለ 2009 ዓ.ም ምስ ፅወታ ኩዕሶ እግሪ ጋንታታት መቐለን ወልዋሎን ተሓሳሲሩ ዝተንግረቐ ዝኸፍኦ መግለጻ ከባቢያዊን ፀቢብን ኣተሓሳስባ እንትንሰግር (እዚ ተርእዮ ጋንታታት ኩዕሶ እግሪ መቐለን ሓወልቲ ኣክሱምን እንትገጥማ እውን ተንግሪቐ ነይሩ እዩ) ድማ ዘደንፁን እዝዩ ዘሻቕልን ኮይኑ ንረኽቦ። እቲ ብጣዕሚ ክትሰምዖ ዝሰከፍ ከባቢያዊን ፀቢብን ኣተሓሳስባ ኣብ ሞንጎ መቐለ(እንደርታን)ን ዓጋመ ዝብሉ ቃላትን ከባቢታት ትግራይን ተደጋጊሙ ዝተልዓለሉ እዩ።

እዚ ንእዝንኻ ክትሰምዖን ክትሪኦን ዘሰከፍ ከባቢያውነትን ፀቢብነትን ዝወለዶ ሕማም ዝተፈላለዩ መልዓሊታት እኳ እንተሃልወዎ ኣብ ክልተ ዘወርቱ ኣካላት ከተኩር። ነቲ ጉዳይ እናዘወሩ ዘጓህህርዎ ዝነበሩ ሓዲኡ ኣብ ስራሕቲ ንግዲ ዘለው ብኸውሊ ከባቢያውነት ንተነኣናሒኦም ንምጥቃዕ ንንፁሃት መናእሰይ ብምልኣኽ ክሳብ “ዓጋመ ኪድ ናብ ዓድኻ” ዝብሉ ፅያፋት ቃላት ክወፁ ዝደፋፍእሉ፣ ትካላት ንግዲ ንምጥቃዕ ፈተነታት ዝተገበረሉን እዩ። ጋንታታት ኩዕሶ እግሪ ወልዋሎን መቐለን ኣብ ስታድዮም ትግራይ እንትግወታ ድሕሪ ምዝዛም ፅወታ፣ ካብ ሜዳ ወፃኢ ኣብ ሞንጎ ደገፍቲ ንሕንኣዊ ጎንዒ እንትላዓል ስም ዓጋመ እናጠቐስካ ዝተፈላለዩ ፀርፍታት ካብ ምጥቃን ተሰጊሩ ካበይ ናበይ ከምዝኸየድ እኳ እንደዲ ግንክ ክሳብ “ ዓጋመ ኪዱ ናብ ዓድኹም” ናብ ምብህሃል ተበፂሑ። ስግር ኢሉ ድማ ብሕቡእ ብቅኒት ራፕ ዓጋመ ንዝብል ክቡር ሽም ትግራዎት ዘናሹ ደርፊ (እዚ ብፅያፍ ቃላት ዝተመልኦ ፀርፊ ኣካላት ድሕነትን ፀጥታን ከይፈለጥዎ ኣይተርፉን) ተሰሪሑ ናብ

ውልቀ ስልክታት (ሞባይል) ተባቢሉ። ነቲ ፀርፊ ዝሰምዎ ለባም ሓፊሩ። እቲ በዚታት ክፍተት ክኸሰብ ዝደሊ ሓይሊ ድማ ባህታ ተገዚሙን ስኒቕን።

ኩሉ ከባቢያዊ መፀውዒታትና ክቡርን ብኸብሪ ክፀዎዎ ዝግበኦን እዩ። ልዕሊ ኹሉ ግን ዓጋመ ክቡር መግለጺ መንነት ኩልና። እዚ ብኣፍ ጥራሕ ዘይኮነስ ብሳይንሳዊ ምርምር ዝተረጋገፀ ሓቂ እዩ። ዓጋመ መለለዩ ሓደ ከባቢ ጥራሕ ዘይኮነስ መለለዩ ኣስታት ሸውዓተ ሚሊዮን ትግራዎት ኮይኑ ልዕሊ 3000 ሸሕ ዓመታት ዘቐፀረ ክቡር ስም ምዃኑ ብመፅናዕቲ ስነ-ኳዕቲ ተረጋጊፁ ኣሎ። ዓጋመ ኣብ ኩሊኡም ጫፋት ንርክብ ትግራዎት ሓረግና ዝምዘዙን እንሕበነሉን ገና ተፀኒዑ ዘይተወደኦ ዓሚዮቕ ባሕሪ እዩ። ዓጋመ ኣሸምባይዶ ኣብ ዝተፈላለዩ ኩርንዓት ትግራይ ዘለናስ ነቶም ስግር መረብ ዘለው ቋንቋ ትግርኛ ዝዛረቡ ኣሕዋት ኤርትራውያን እውን ዝምልከቶም ረዚን ሓረግ እዩ። ዓጋመ ቅድመ ስልጣን ኣክሱም ዝነበረ ስልጣን ትግራዎት ኢትዮጵያውያን ኣብ መነበይትን መዝብርን ዝተረኸበሉ ክንዲ ዝገበኦ ኣብ ሃገርና ኣህጉርን ብዘይምልላዩ ካብ ቱሪስት ውሽጥን ደገን ዝግባእ ቁጠባዊ ረብሓ ዘይሓፈሰናሉ ፀጋና እዩ። እም ዳኣ እዚ መፀውዒ ስም እዚ ንመን ቐሪቡዎ ...ንመን ርሒቐዎ ብኣና ብትግራዎት ክናሾ?። ብሓቂ እዩ ዝብለኩም ትግራዎት በዚ ስም እዚ እንትፀራረፉን ሓዲኡ በዓል ቤት ካሊእ ጓና ኾይኑ 'ዓጋመ ውፀለይ ካብ ቤተይ' ኢሉ ክዛረብ ካብ ምስማዕ ንላዕሊ ዘሓምም እንታይ ክመፅእ? እዚ ርካሽ ዘረባ ንሓፂር ጊዚያት እውን ትኹን ብ1997 ዓ.ም ምኩሓት ገንጊኖም "ዕቃ ወደ ቀበሌ ትግሬ ወደ መቀሌ" ኢሎም ዓዘራ ዝፅወይሉ ሕማቕ ጊዚያት የዘኻኸር። ዓገብ'ዩ ተሰሪሑ። መመሊስካ ክትሓስቦ ዘሕፍርን ርእሰኻ ዘድንን መነወሪ ፍጻመ። ይኹን እምበር እዚ ግበረ እኩያት ንሓፋሽ ዘይውክል መግለጺ ኣካብነት ኪራይ እዩ።

ህዝቢ ንመራሕቱ ይመስል፣መራሒ ኸዓ ንህዝቡ ይመስል። ንኣብነት ውድብና ኣብ በረኻታት ትግራይ እናሃለወት ንከም 'ቡዳ፣ ቆለ፣ ከባብያውነት'ን ዝኣመሰሉን ድሑራትን ሓለኸትን ኣተሓሳስባታት ኣትሪራ ትምክት ኣብ ዝነበረትሉ ወቐቲ፣ ድሑራት ልምድታት ተሸኪሙ ዝኸይድ ባይታ ዝሰኣነሉ፣ ምኽንያታውነት ልዕልና ዝረኸበሉን ከም ውፅኢቱ ድማ ህዝብን ውድብን ከም ካብ ክልተ ኣላሕም ዝተሓልበ 9ባ ንምፍላዩ ብዘፀግም መልክዑ ተናቢቦም ነዊሕ ክወስድ ዝግበኦ ቃልሲ ኣብ ዝሓፀሩ ዓመታት ዘወደትሉ እዩ። ብግልባጡ ኣብ ዝሓለፉ ኣዋርሕ ብኩዕሶ እግሪ ተሳቢቡ ኣብ ኣደባባይ ከባብያውን ፀቢብን ኣተሓሳስባ ነበሲ ሰሪዑ ዓዲሹ ሸሊሙ ለባማት እንተሸቐረር ተራእዩ። ህዝቢ ብኣዝዮም ዉሑዳት ዘረግቲ ሰላም እንትስእንን ብዘርኡን ከባቢኡን እናተፀርሐ እንትፅረፍን ካብ ምርኣይ ንላዕሊ ዘጉሂ እንታይ ክርከብ?። በዚ እውን ለባም ጉህዩን ተቐቓሉን። ሓደ ሓደ ኣሕዋት ካብ ምሒር ምጉሃይ ዝተልዓለ ' እዚ ክይረኣናይ ክይንምትስ' ዝብል ምረት ክሳብ ምስማዕ በፂሖም። ብፍላይ ብፍላይ ሓምለ 15/2009 ዓ.ም ኣብ ስታድዮም ትግራይ ብዓሰርታተት ኣሻሓት ዝግመት ህዝብን ዝተኸበሩ ርእሰ ምምሕድዳር ትግራይ ኣይተ ኣባይ ወልዱን ካልኣት ላዕለዎት ኣመራርሓን ኣብ ዝተረኸቡሉ ዕውታት ጋንታታት ኩዕሶ እግሪ ወልዎሎን መቐለን ንምቕባል ኣብ ዝተዳለወ ድመቕ መድረኽ ብዝተጋገዩ ቅኒት ከባብያውነትን ፀቢብነትን ዝሰኸሩ መናእሰይ ክሳብ መዛረቢ ማይክሮፎን ብሓይሊ መንጠሎም ፀርፍታት ዘንጉሑሉ ኩነታት ተራእዩ። ንሕና ዓሚ ኣብ ከተማ ቢሾፍቱ ሃይማኖታውን ባህላውን በዓል ደቂ ኦሮሞ እሬቻ እንትበዓል ካብ ኢድ መራሕትን ዓበይቲ ዓድን ማይክሮፎን ተመንጢሉ ተቐውሞ ፖለቲካ ኣብ ዘይበትኡ እንትሕመዞቕ ርኢና እንትንግረም፣ኣብ ዝገና ብተመሳሳሊ ተፈጺሙ ተዓዚብና 'እንታይ እዩ ዝግበር ዘሎ? ናበይ ንኸይድ ኣለና?' ኢሉ ህዝቢ እቲ ኩነታት ኣሕሲቡዎ ሓቲቱ። ነቲ ዝነበረ ዘሰከፍን መፀይፍን ዘይትግራዊይ ቀይዲ በተኸ ተግባር ብተመስጦ ዘስተውዓለ ሓደ ዓብዩ ምሁር ታሪኽን ፖለቲካን "...ኣብ ታሪኽ ትግራይ ልዕሊ እዚ ቅነ'ዚ ኣብ ንሰሳትና ከባብያውነትን ፀቢብነትን ገንጊኑ

ዝወፀሉ ወቕቲ ኣይረከቡን፣ ኣየንቡቡን፣ ተፈጊሙ እንትዝረበሉ ኣይሰማዕኹን” በለ። ብዘረብኡ እሰማማዕ እዩ። ንሕና ናይ ሓንቲ ትግራይ ኣባላት ኢና። ኣብ ሞንጎና ልዑልን ትሑትን የብልናን። ኣብ ሞንጎና ዝፍጠር ልዑልን ትሑትን ምዃን እንተሃልዩ መንቀሊኡ ከባቢ መሰረት ዘይኮነስ፣ትምህርቲ፣ስራሕን ፃዕርን ፃዕርን ጥራሕን ጥራሕን እዩ ዝኸውን። ብትምህርቲ፣ብስራሕን ፃዕርን ብርኪ መንባቡሮኻ ልዑልን ትሑትን ኮይኑ ምንባር ድማ ዘሎ፣ዝነበረን ዝቐፅልን ቅቡልን እዩ። ሓደ ሰብ ካብ ዝመፀ ይምፃእ እንተተማሂሩ፣እንተሰሪሑ፣ጊዚኡ ብእግባቡ ኣብ መዓልኡ ኣውዲሉ እንተፀዲሩ ክህፍትም ክብልፀግ ማና ኣብ ልዕሊ ማና ክውስኽ እዩ። ብሕጋዊ መንገዲ ተማሂሩ፣ሰሪሑ፣ፀዲሩ ክብልፀግ እቲ ዝኒህ ስርዓት ናፃ ዕዳጋ ይድግፎ እዩ። ምኽንያቱ ደርግ ዘሰጉሞ ዝነበረ’ ካብ’ዚ ንላዕሊ ገዛን ገንዘብን ኣይትወንን’ ዝብል ስርዓት እዚ ኢኮኖሚ ንኺይምለስ ስለዝተቐበረ። ወለድና ከምዚ ኣብ ዝሓለፉ ኣዋርሕ ኣብ መቐለና ዝተርኣየ ሕማቕ ውፅኢት ኣተሓሳስባ ከባብያውነትን ፀቢብነትን እንትገጥሞም ‘ካብ ዓሻን ቀልፃምን መሓረኒ’ ብምባል ይገልፀዎ።

እዚ ሕሱርን ፅያፍን መን ኣጓሃሂሩዎ?

ዓዲ ዝመርሕ ዘሎ ውድብን መንግስትን እዚ ከባብያውነትን ፀቢብነትን ዝወለዶ ሕሱርን ፅያፍን ተግባር መን ኣጓሃሂሩዎ? መን ከ ይሕተተሉ? ዝብል ዕምቕ ዝበለ ገምጋም ከም ዝህልዎ እሙን እዩ። እዞም ዝስዕቡ ነጥብታት ግን ንዓይ ዝረኣዩኒ እዮም። መጓሃህርቲ እዚ ሕሱርን ፅያፍን ተግባር፡-

- በቲ ሕዚ ዘሎ ስርዓት ተረቢሑም ክብቅዑ ሞሳ ዘይመልሱ ኣክብቲ ኪራይ ፣
- እንተይደኸሙ ብደምን ረሃፅን ሰባት ክብልፀጉ ዝሓልሙ መሀረፅቲ፣
- ሃገር ኣብ ትሕቲ ህፁፅ ኣዋጅ /state of emergency/ ምህላዎ ዝንጊዖም ኣብ ማሕበራዊ ድሕረ ገፅ /facebook/ 24 ሰዓታት ፅልኢትን ሕጊ ምጥሓስን ክሰብኩ ዝውዕሉን ባሊህ በሃሊ ዝሰኣኑን ትማሊ ዝዘንግዑ ሓማዘቕቲ
- ‘ኣይተገበረለይን...ወዲ እገለ ዓዲ ስለዘይኮንኩ ተብዲለ’ ብምባል ከባብያውነትን ፀቢብነትን ዘሰራስሩ ቆዘምቲ፣
- ፍልጠት ዝንእሶም ሒደት ክኢላታት ሚድያ፣
- ኣብ ጉድለት ኣፈፃፀማ ተንጠልጢሎም ሂወት ክሰርዑ ዝሓልሙ ኣባላት ተቓወምቲ ውድባት፣
- ብዘየእምን ምኽንያት ሓዎም ዝፀልኡ ፈራሓት፣ፊደል ዘይቆፁ መስቆንቆንቲ ውልቀሰባት፣
- ሓድነት ትግራዎት ክልሕልሕ ብኸውሊ መንነት ተኸፊሉዎም ዝሰርሑ ሓሻኸር ሻዕብያ፣
- ካልኣትን

መፍትሒታት

እቲ ጌጋ ምንጩ ደጋውን ውሽጣውን እዩ። መፍትሒኡ ግን ውሽጣውን ውሽጣውን። ብዋናነት እዚ ሓደጋ ሓደ መርኣዩ ድኸመት ውድብን መንግስትን እዩ እሞ፣ መንግስቲ ኣቓልቦ ሂቡ ቀፃልን ተኸታታልን ፖለቲካዊ ስራሕ ክሰርሑ ይግበእ። ስራሕ ዝሰኣኑ መንእሰይ ናብ ዝተጠጀእሉ ሕመቕ ብቐሊሉ ናይ ምእታው ዕድሉ ሰፊሕ ስለዝኸነ መንግስቲ ዝጀመሮ ፈጠራ ሓዳሽ ስራሕ ንመናእሰይ ኣሓይሉ ይቐፅላሉ።

ህዝቢ ንመራሒኡ ይመስል፣መራሒ እውን ንህዝቡ ይመስል እንተይልና፣ደቅና ድማ ንስድረኦም ይመስሉ ማለትዩ ዝብል ሙሉእ ንሙሉእ ዘሰማምዕ እዩ። ስለዚ ወለዲ ንደቅና ኣብ ገዛና ንሓድነትና ኣብ ዝምልከት እንታይ ኢና ነምህሮ ዘለና? ደቅና ካብ ገዝኦም ንሓድነትና ዘጠንክር ኣተሓሳስባ ኣጎልቢቶም ድዮም ዝወፁ ወይስ? በብኸባቢኦም ክሓሰቡ ጥራሕ ክሓሰቡ ኢና ወግሐፀብሐ ነምህሮም ዘለና? እዚ ሕቶ ኣብ ውሽጢ ኾነ ኣብ ደገ ንዘለና ወለዲ ዝቐርብ እዩ። ደቅና ቀፃሊኦም ዘለምልምን ዘሕርርን ቁልፊ ኣብ ኢድና እዩ ዘሎ። ስለዚ ዕዮ ገዛና ብኣግባቡ ንስራሕ። ደቂቕን ፍሩይን መምህራን መንግስቲ ይስርሕዎ እናበልና ኣይንድሓር። ደቅና ከይጎብጡ መልሚልና ኣብ ምዕባይ ንሓይል።

እቲ ካሊእ ግን ካብ ታሪኽ ንመሃር። ሕሉፍ ታሪኽና እንታይ ይመስል? ንድኽመትና ተሓታትስ ውሽጥና'ዶ ደጋዊ ሓይሊ? ኣብ'ዚ ንረዳዳእ። ክንተፋነን 'እዛ እምባይ መን ይወርሳ' ክንበሃሃል ዝኸሰርናዮ ብዙሕ እዩ። ብቐፅሪ ኣስታት ሸውዓተ ሚሊዮን ንኸውን፣ዝተፈለለዩ ኣተሓሳስባ እንተሃለወና እውን ዝገርም ኣይኮነን። ክባቢያዊ ኣተሓሳስባ ክንረሩ ግን ሓድነትና ንፋስ ኣይነእትወሉ። ኣሸምባይዶ ብደረጃ ትግራይ ብደረጃ ኢትዮጵያ ኣብ ምሕሳብ እውን ቅድሚት ክንከውን እዩ ዝግባእ። ምኽንያት ንሓድነት እዛ ሃገር ዝኸፈልናዮ ኩለመዳያዊ መስዋእቲ መዳርግቲ ኣልቦ ስለዝኾነ ጥራሕ ዘይኮነስ፣ንሕና ዘይንግደሰላን ድምፅና ዓው ኢልና ዘይነስመዐላ ሃገር ደልዲላ ክትከይድ ዘይሕሰብ ስለዝኾነ እውን። ደቂ ዓዲይሩ ብስሩ ብስሩማ ቅድሚ ንኻልኣት ንነብስና ንሓክም። እዚኦምን ካልኣትን ንሓድነትና ዘጠናኽሩ ብልሓታት ብኣግባቡ ምስ እንትግብር እዩ እምበኣር **ድፋዕ ፀበብትን ቆዘምትን** ብዘተኣማምን መንገዲ ዝፈርስ።